

Voorstel aanpassing stemprocedure synode

Toelichting ten behoeve van de generale synode 7-8 november 2024

Moderamen generale synode

GS 24-10

1. Aanleiding

Sinds november 2023 vindt er een gedachtewisseling plaats tussen het moderamen en synodelid ouderling Heleen Vrijhof over de stemprocedure in de generale synode. Het gaat in het bijzonder over de vraag of een synodelid blanco mag stemmen. Uitgangspunt van de huishoudelijke regeling¹ van de generale synode (HRGS) is dat een synodelid bij een stemming zich voor of tegen een besluitvoorstel moet uitspreken; wenst een synodelid zich te onthouden van stemming (het equivalent van blanco stemmen bij een schriftelijke stemming), dan dient hij/zij dat van te voren bij de preses aan te geven. Hij of zij brengt dan dus geen stem uit. Ouderling Vrijhof stelt aan de synode voor om de mogelijkheid toe te voegen van het uitbrengen van een blanco stem (dus zonder dat een synodelid dit vooraf aan de preses dient te melden; blanco stemmen tellen ook voor de uitslag van een stemming en worden opgenomen in de notulen van de vergadering). Hiervoor is een aanpassing van de huishoudelijke regeling (HRGS) nodig. Aan de agenda van de generale synode is op **zaterdagmiddag 20 april** daartoe een extra agendapunt toegevoegd. U treft bij dat agendapunt - naast voorliggende notitie van het moderamen - de volgende documenten aan:

- het voorstel van ouderling Vrijhof (en zes medeondertekenaars), getiteld “Blanco stemmen in de vergadering van de Generale Synode”
- een toelichting op dit voorstel (met een schets van de achtergrond)
- een notitie van dr. Tobias Bos (GCKO), over de vraag of de bepalingen in de HRGS over het zich onthouden van stemming wel of niet in strijd zijn met de kerkorde (m.n. ordinantie 4-5-1).

2. Indeling notitie

In deze notitie geeft het moderamen allereerst een toelichting op de procedurele kant van dit toegevoegde agendapunt.

Daarna geeft het moderamen de achtergrond van het ingediende verzoek weer, vanuit het perspectief van het moderamen.

¹ De actuele versie van de huishoudelijke regeling is als link opgenomen boven aan de agenda van de generale synode van 19-20 april.

Daarna geeft het moderamen een eigen afweging van het voorstel. Samengevat komt die erop neer dat het moderamen de synode ontraadt dit voorstel aan te nemen.
Tenslotte geven wij aan hoe het moderamen zich de bespreking in de synode voorstelt.

3. Procedurele kant van het voorstel

- Volgens art. 5.6 van de huishoudelijke regeling (HRGS) is het mogelijk dat synodeleden een kwestie als deze voordragen voor agendering. De eisen zijn dat het voorstel naast de indiener minstens zes ondertekenaars heeft en dat het voorstel uiterlijk drie weken voor een synodevergadering is ingediend. Het ingediende voorstel voldoet aan beide voorwaarden.
- De basisregel is vervolgens dat het moderamen volgens art. 5.7 HRGS eerst een *procedurevoorstel* voor behandeling aan de synode voorlegt. Aangezien het hier om een relatief eenvoudig onderwerp gaat, heeft het moderamen ervoor gekozen het voorstel meteen voor besluitvorming aan de synode voor te leggen. Bovendien is er op 20 april ook ruimte in de agenda om dit onderwerp inhoudelijk te behandelen.
- Wijzigingen in de huishoudelijke regelingen behoeven geen afzonderlijk besluitvoorstel; de voorgestelde aanpassing van de tekst van artikel 17.2 dient als dusdanig. Het voorstel kan daarmee op 20 april in stemming worden gebracht.

4. Achtergrond van de discussie

In de huishoudelijke regeling van de generale synode komt al in een uitgave van 2006 de volgende regel voor:

1. Besluiten worden genomen met meerderheid van de uitgebrachte stemmen, waarbij blanco en ongeldige stemmen niet meetellen.
2. De synodeleden worden geacht een stem voor of tegen uit te brengen.
3. Indien een lid zich van stemming meent te moeten onthouden, dient betrokkene dat - voor de stemming - te melden aan de voorzitter, die dat lid daarvoor een verklaring kan vragen.

In de versie van 2006 is dit artikel 19, in de huidige versie is dit art. 17. Bij latere omwerkingen van de huishoudelijke regeling is dit artikel steeds ongewijzigd gehandhaafd.

In de synodevergadering van november 2023 speelde de toepassing van dit artikel. Een citaat uit de Handelingen (pag. 62. e.v. - het ging hier over het onderwerp of visitatierapporten altijd ook aan het BMCV dienen te worden toegezonden):

Preses Batenburg stelt aan de orde:

- Wijziging ordinantie 10-5-10 (zie bijlage, pag.72-77)

...

Preses Batenburg peilt of er draagvlak is om het tekstvoorstel/amendement van ds. Bakker instemming te brengen.

Hij constateert dat dit het geval is.

Besluitvorming (er zijn 58 stemgerechtigde synodeleden aanwezig)

- Wijziging ord.10-5-2 : unaniem aangenomen.

- Wijziging ord.10-5-10: 28 synodeleden stemmen voor het amendement.

Oud. Vrijhof merkt op dat h.i. bij de stemming gevraagd moet worden naar voor, tegen en onthoudingen.

Preses Batenburg: Synodeleden mogen zich alleen van stemming onthouden als ze dat vooraf gemeld hebben.

...

Het moderamen heeft van ouderling Vrijhof begrepen dat zij zich bewust is geworden van deze kwestie juist omdat zij zich bij dit onderwerp van stemming had onthouden en zij had verondersteld dat dit op enigerlei wijze (in de notulen) vermeld zou worden.

Sindsdien heeft er zich een (schriftelijke) discussie ontsponnen tussen ouderling Vrijhof en het moderamen, waarin met name de vraag centraal stond of de huishoudelijke regeling op dit punt (artikel 17) niet strijdig is met de kerkorde. In de (extra) synodevergadering van 7 februari jl. herhaalde ouderling Vrijhof dit standpunt. Daarop schreef dr. Tobias Bos (lid GCKO en ook bij die vergadering aanwezig) een korte notitie aan het moderamen, waarin hij betoogt dat de plicht om een keuze te maken ('onthoudingen zijn niet toegestaan') niet in strijd is met de kerkorde.

Deze notitie is vervolgens ook met ouderling Vrijhof gedeeld. Ook heeft het moderamen haar laten weten dat - indien zij van mening is dat het uitbrengen van een blanco stem in de synode toch mogelijk moet zijn - zij dan een voorstel zou kunnen indienen om de HRGS aan te passen. En dat is nu wat aan de orde is.

5. Standpunt moderamen

De kern van de kwestie is dat de HRGS reeds sinds jaar en dag de bepaling bevat dat synodeleden geacht worden een stem voor of tegen een besluitvoorstel uit te brengen. Wie zich van stemming wil onthouden moet dit vooraf aan de preses melden; daar moet een bijzondere reden voor zijn. Het moderamen acht dit een verstandige bepaling. De generale synode neemt immers beslissingen die de gehele kerk aangaan en binden. Dan is het gewenst dat duidelijk is dat er draagvlak is voor de genomen besluiten, of, indien het besluitvoorstel wordt verworpen, dat dit weloverwogen is gebeurd. Wanneer besluiten worden genomen of verworpen terwijl een aanzienlijk deel (meer dan een enkeling) van de synode zich niet wenst uit te spreken, ondergraaft dat het draagvlak van de besluiten die de synode neemt - voor de hele kerk en haar gemeenten.

Het klopt dat de kerkorde (in ord. 4-5-1) de mogelijkheden noemt van een blanco stem of je van stemming te onthouden. Echter, de generale synode heeft zich op dit punt sinds jaar en dag een beperking opgelegd. Dat is niet verboden (zie de notitie van dr. Bos) en er zijn dus ook goede redenen voor.

Een belangrijk argument van ouderling Vrijhof om het blanco stemmen als door haar bedoeld mogelijk te maken, is dat de beraadslagingen in de synode kwalitatief onvoldoende kunnen zijn geweest, waardoor een synodelid redelijkerwijs niet tot een keuze voor of tegen een besluitvoorstel kan komen. Hier is tegenin te brengen dat in zo'n situatie besluitvorming helemaal niet aan de orde kan zijn (en synodeleden hebben ook het recht om dat kenbaar te maken). De preses vraagt altijd of de synode toe is aan besluitvorming. En als er nog teveel onduidelijk is, zal dat dán blijken, en moet de gedachtewisseling worden voortgezet. Indien een enkeling toch, tegen de regel in, zich onthoudt van stemming, hoeft dat de voortgang van de vergadering niet te belemmeren (dat is geregeld), maar dat is iets anders dan de deur welbewust openstellen voor blanco stemmen. **Het moderamen ontraadt daarom het voorstel.**

Nota Bene:

Het moderamen wijst tenslotte nog op het door de indieners van het voorstel gemaakte onderscheid tussen een blanco stem en het zich onthouden van stemming. Volgens het moderamen is dit een onderscheid dat beter niet gemaakt kan worden, omdat het de situatie bij een stemming nog verder onhelder maakt:

- Leden die zich wensen te onthouden van stemming (vooraf gemeld aan de preses, die zo nodig om een verklaring kan vragen) tellen dan niet mee bij het bepalen of er een meerderheid voor een voorstel is.

- De stem van leden die blanco stemmen tellen vervolgens wel mee bij het bepalen van een meerderheid.

Los van de extra procedurele consequenties bij een stemming, is niet goed in te zien wat inhoudelijk het verschil is tussen de twee vormen.

6. Wijze van bespreking

Het moderamen stelt voor om op zaterdagmiddag 20 april 30 minuten te besteden aan de bespreking van dit onderwerp, waarbij het doel is om een besluit te nemen over het ingediende voorstel.

Mocht het voorstel worden aangenomen, dan wil het moderamen nog bezien wat de ingangsdatum van de wijziging moet zijn, aangezien de aanpassing ook consequenties zal hebben voor andere artikelen van de huishoudelijke regeling, bijvoorbeeld wat dit betekent voor het vaststellen van een meerderheid voor een besluitvoorstel of amendement. (Als voorbeeld van mogelijke consequenties verwijzen we naar de tekst 'onder de streep' van deze notitie.

Bijlage: werking aangepaste stemprocedure in de praktijk

Art. 19 HRGS bevat de volgende artikelleden:

19.3. De voorzitter bepaalt de volgorde waarin hij de besluitvoorstellen, onderdelen daarvan, tegenvoorstellen, amendementen en moties in stemming brengt, waarbij geldt:

- Tegenvoorstellen gaan voor besluitvoorstellen.
- Een aangenomen tegenvoorstel wordt behandeld als een besluitvoorstel.
- Bij stemming over een tegenvoorstel, een amendement of een motie vraagt de voorzitter eerst de voorstemmers.
- Bij stemming over een besluitvoorstel of een onderdeel daarvan vraagt de voorzitter eerst de tegenstemmers.

19.4. Een onderdeel van een besluitvoorstel, een tegenvoorstel, een amendement of een motie is aangenomen wanneer de meerderheid zich daar voor heeft verklaard.

Bij de aanvang van het stemmen vraagt de preses altijd aan het secretariaat hoeveel stemgerechtigden aanwezig zijn. Veronderstellen wij dat dat er 60 zijn.

Bezien wij eerst de situatie van een besluitvoorstel zonder amendementen e.d. (letter d).

Dan vraagt de preses naar de tegenstemmers. Veronderstel dat dat er 20 zijn.

Het voorstel is dan aangenomen, want er zijn 40 voorstemmers.

Degenen die zich, zonder dit vooraf te melden, hebben onthouden van stemming (wat in zo'n geval ook wel wordt aangeduid als 'blanco hebben gestemd') worden dus *meegeteld met de voorstemmers*.

Bezien wij dan de situatie van een tegenvoorstel, amendement of motie (letter c).

De preses vraagt eerst om de voorstemmers. Wie zich onthoudt van stemming wordt in dit geval meegeteld met de tegenstemmers.

Waarmee maar gezegd wil worden, dat wie in de huidige situatie zich onthoudt van stemming (wat hoewel niet toegestaan, in de praktijk natuurlijk niet volledig kan worden uitgesloten), in feite toch een keuze maakt: pro het besluitvoorstel, of juist contra het tegenvoorstel, amendement of motie.

Voor het overige blijft het moderamen bij zijn pleidooi voor het huidige systeem, dat inhoudt dat synodeleden geacht worden een stem voor of tegen uit te brengen.

Moderamen generale synode - maart 2024 / aangepast oktober 2024